

Навчальні завдання народних рухливих ігор спрямовані на формування у дошкільників фізичних якостей. У процесі фізичного виховання діти дошкільного віку здобувають знання про необхідність займатися фізичними вправами, гімнастикою й спортом.

Виховні завдання означених ігор орієнтовані на те, щоб сформувати у підростаючого покоління такі якості, як: наполегливість, самостійність, рішучість, ініціативність та самовладання.

Підкреслимо, що регулярні використання рухливих ігор в закладах дошкільної освіти сприяють: зміцненню здоров'я, правильному фізичному розвитку, різнобічній підготовці дітей, вихованню активності, сміливості, рішучості, дисциплінованості тощо. Народні рухливі ігри розвивають не лише життєво-важливі рухові вміння та навички, а й виховують любов до систематичних занять спортом.

Отже, народна рухлива гра – важливий засіб фізичного виховання дітей дошкільного віку, що сприяє розвитку рухових навичок, здібностей та зміцненню здоров'я дітей.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / гол. ред. Н. О. Андрусич. К. : Дошкільне виховання, 1999. 68 с.

Вікторія Майданюк

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Сучасні процеси становлення української державності потребують самовизначення і національного самоусвідомлення від кожного громадянина. Нині пріоритетними вважаються питання виховання національно свідомих громадян України. Про це вказано у «Концепції національно-патріотичного виховання у системі освіти України» (2022). Зокрема, метою національно-патріотичного виховання проголошено «становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності» [4].

Національна свідомість є важливим чинником у розвитку і становленні будь-якої нації світу. Відомо, що «національна свідомість – це форма етнічного, політичного, соціального самовираження окремого

індивіда (людини, особистості), який відносить себе до певної національно-соціальної спільноти зі спільними їй характерними суспільними, політичними, культурними поглядами. Окрім цього, найважливішим аспектом особистості у контексті національної свідомості є чітка позиція самої людини, яка вважає себе національно ідентифікованою та розуміє і знає своє національне призначення у житті того соціуму, до якого вона себе позиціонує» [6].

Національна свідомість на переконання науковців виступає основним чинником самореалізації особистості, засобом вирішення складних, суперечливих проблем соціально незахищеного суспільства. Національно свідомою особистістю «здатна не тільки опередметнити власне фізіологічне та психічне буття, але й зробити предметом свого пізнання все, зокрема і саму себе, для потреб втілення національної ідеї в перспективу життя народу, поширити світ культури своєї Вітчизни у вимір «світового» буття» [2; 3].

Грунтовно дослідивши питання національної свідомості С. Лавриненко вказує на те, що національна свідомість одночасно є як індивідуальною, так і суспільною категорією. Між ними повсякчас відбувається взаємодія та взаємовплив. Свідомість вироблена суспільством є живильним ресурсом для власних переконань та моральних принципів, естетичних почуттів та уявлень індивідуальної свідомості. Суспільна свідомість, на переконання ученого, «існує у вигляді політичних, правових, моральних, релігійних, естетичних, наукових, філософських уявлень, понять, ідей. Усе це зафіксоване у мові і належить усьому суспільству, живе своїм відносно самостійним життям і впливає на кожну людину, вимагаючи рахуватися з нормами, що історично склалися» [3].

У реаліях сьогодення цінним вбачається те, щоб українське молоде покоління мало власну життєву позицію, виражену у ставленні до держави, загальнолюдських і національних цінностей, української культури, народних традицій тощо.

У контексті нашого дослідження важливо зазначити, що вперше ідею національного обґрунтували О. Духнович і К. Ушинський. Вони вважали, що головним джерелом життя народу є виховання. Воно «зміцнює і розвиває в людині народність, розвиваючи водночас її розум і самосвідомість, могутньо сприяє розвитку народної самосвідомості взагалі, воно вносить світло свідомості у тайники народного характеру і робить сильний і благодійний вплив на розвиток суспільства, його мови, його літератури, його законів ... словом на всю його історію» [8, с. 101].

Цікавим є той факт, що найглибше ідеал національного виховання, ґрунтовно розкрито у науковому доробку довго замовчуваного українського педагога, психолога, письменника – Григорія Ващенко (1878–1967) («Виховний ідеал», «Виховання любові до Батьківщини», «Виховна роль мистецтва», «Виховання статевої чистоти і стриманості», «Тіло виховання як засіб виховання волі й характеру» «Виховання чесности й

принциповості», «Виховання пошани до батьків і старих» та ін.). Основу ідеалу національного виховання, на переконання ученого, складають загальнолюдські (добро, правда, справедливість, боротьба зі злом тощо) й національні цінності (духовне надбання народу). Г. Ващенко глибоко переконаний, що носієм загальнолюдських цінностей виступає християнська релігія, що спонукає людину служити вищому ідеалу.

Дуже слухними нині видаються погляди Г. Ващенко про те, що, людина яка народжується і проживає в певному національному середовищі, яке відрізняється від інших мовою, культурою, звичаями, має розуміти особливості свого народу, етносу, нації. Отож, і, ідеал національного виховання, за переконаннями Г. Ващенко, «повинен ґрунтуватися на служінні Богові та своїй нації. У педагогічному сенсі виховний ідеал – людина, яка служить Богові та Україні. Така орієнтація категорично протиставляє українське національне виховання, з одного боку, більшовицькій моделі, в основі якої був матеріалізм та атеїзм, а з іншого – націонал-соціалістичній ідеології фашизму, наскрізь пройнятій культом сили і зневаги до людини» [1, с. 100–101].

Отже, як вказує С. Гончаренко, із чим ми не можемо не погодитися, «національне виховання – це історично зумовлена і створена самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, у процесі якої засвоюється духовна і матеріальна культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь» [7, с. 229–230].

Національне виховання, продовжує учений, – «це виховання підростаючих поколінь у душі українського виховного ідеалу на багатовікових традиціях» [7, с. 229–230]. Воно ґрунтується на засадах, ідеях і засобах родинного виховання, народної педагогіки, наукової педагогічної думки і є найвищими зразками виховної мудрості українського народу.

Найважливішими принципами національного виховання вважається: «гуманізм, демократизм, народність, природо-відповідність, культуровідповідність, безперервність, етнізація виховного процесу, диференціація та індивідуалізація навчально-виховного процесу, послідовність, систематичність і варіативність форм і методів виховання, інтегративність» [5, с. 425].

Педагогічна наука виокремлює головні складові виховання, зокрема, громадянське, розумове, моральне, трудове, естетичне та фізичне. Реалізація усіх головних складових виховання забезпечує всебічний та гармонійний розвиток школяра.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. К.: Академвидав, 2007. 616 с.
2. Кутняк І. М. Національна свідомість у контексті антропологічно-

- екзистенційного виміру. Мультивереум. Філософський альманах: збірник наукових праць. / гол. ред. В. В. Лях. К.: Центр духовної культури, 2004. № 41. С. 184–194.
3. Лавриненко С. Проблема формування національної свідомості сучасної молоді. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/alex,+26.pdf> (дата звернення: 05.03.2023).
  4. Наказ МОН від 06.06.2022 №527 “Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641”. URL: <https://drive.google.com/file/d/1B-dJsxljlNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view> (дата звернення: 24.01.23).
  5. Педагогіка: навч. посіб. І. В. Зайченко. К.: Лірі-К, 2016. 528 с.
  6. Слука В. Українська національна свідомість – основа буття нації. URL: <https://vzhovkvi.com/kultura/ukrajinska-natsionalna-svidomist-osnova-buttya-natsiji.html> (дата звернення: 15.02.2023).
  7. Український педагогічний словник / кер. С. Гончаренко. К.: Либідь, 1997. 366 с.
  8. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. К.: Рад. школа, 1983. Т. 1.: Теоретичні проблеми педагогіки. С. 43–103.

Дмитро Максютя

КОМП'ЮТЕРНА ГРА «ЖИТТЯ» ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ЯВИЩА САМООРГАНІЗАЦІЇ ЖИВИХ СИСТЕМ

Як зародилося життя та в чому його суть – ці питання турбують людство з давніх часів. Філософи, богослови і поети шукають відповіді на них у духовному світі людей. Біологи визначають життя як особливий спосіб існування організмів, суттєвими сторонами якого є обмін речовин із навколишнім середовищем та відтворення собі подібних. Живі системи здатні до створення порядку з хаосу та еволюції з виникненням нових системно-структурних якостей [1]. Такі особливості функціонування живих систем дивують тим, що вони, на перший погляд, суперечать деяким фундаментальним законам фізики, зокрема, другому началу термодинаміки, згідно з яким природні процеси у замкнених системах відбуваються зі зростанням ентропії та ведуть до збільшення хаосу, в той час як живим системам у першу чергу притаманні упорядкованість і структурна організація [2].

У зв'язку з цим при формуванні природничо-наукових поглядів учнів важливим завданням є роз'яснення того факту, що в існуванні живих систем немає жодних протиріч. Одним із засобів обґрунтування явища